

اشاعت کسب

میز او ۱۱

جلد ۶

بیت ذی الحجۃ ۱۳۰۰ و محرم ۱۳۰۱ مطابق اکتوبر و نومبر ۱۸۸۳ء

قیمت رسالہ و ضمیمہ بدستور یعنی نو ابون و در بیسویں سالانہ ۵۰ گورنٹ اور عام غنیاء سے ۳۰ گورنٹ و متوسط اہل مسرت کم و مسرت لوگوں سے ۱۲ روپے و مسرت اہل علم سے جو اسکی شاعت ہی کریں و عا و خیر۔ خط کتابت دارالانزہ ہتھم کو پور نام و خطاب سچ نشانیں تا اطلاع ثانی ہونی چاہیے اور سبیل رسالہ زر بجز سنی آرڈر یا ہنڈ دی و کوئی نہ ورنہ ہتھم ذمہ ورنہ ہوگا۔
ابوسعید محمد حسین لاہوری } ضروری گذارشیں { مہتمم اشاعت السنہ۔ لودھیانہ

۴۔ ان سائل میں بعض مسلمانوں کے واقعی حالات مخالف گورنٹ کا بیان ہوا ہے اس سے بھی اپنے ہی ضرر کی ممانعت مد نظر ہے اسکو مسلمانوں کی ضرر رسانی سمجھے یا مخبری قرار دے دہ پہلی کتاب میر جلد ۱۵ اور مشیر قصیر میر جلد ۱۵ اور سالہ انتظام المساعدا جامع الشواہد ضرور د ملاحظہ فرماکر انصاف سے دیکھ کر پہلو کرے باغی اور مفسد اور گورنٹ کا بدخواہ اور واجب القتل کہا ہے اور یہ مخبری کس سے سرزد ہوئی ہے یہ جو کہنا ہو سو کہے۔

۵۔ جو ہمارے اس طریق ممانعت کو سابق ردش مصالحت کے مخالف قرار دینے یہ جان لین کہ ہم یہ طریق ان ہی کو لے کر اختیار کیا ہے جو مسلمانوں اتفاق مصالحت ہوئے نہیں ہیں ان سے پہلو کو مخالفت عین مصلحت و نفعت ہے اور جو کہو ان مباحث سے شخصی بحث کرنا الزام دینے یہ جان لین کہ یہ کسی ایک شخص سے بحث نہیں ہے یہ ایک قومی بحث ہے۔

۶۔ یہ دونوں میر حسب درخواست شائقین معمولی تعداد سے سادہ چار سو پچھڑا بیس ہیں جو فی نمبرہ رایہ کو حشبت خریدار لینگے خریدار ۲۵ سو پچھڑا م چھتھیست غاس پڑید کو پچھڑا سو م حشبت

۱۔ ان دو ممبروں میں اس شخص کی تعمیل ہے جو ضمیمہ میر میں دیا گیا تھا۔ یہ دونوں حرف بحرف ملاحظہ گورنٹ کے لائق ہیں مگر ہم گورنٹ کے قیمتی وقت کے لحاظ سے ملتس ہیں کہ صفحات ذیل ضرور ملاحظہ فرمائیں صفحہ ۲۸۴ سے ۲۸۷-۲۸۸-۲۸۹-۲۹۰-۲۹۱-۲۹۲-۲۹۳-۲۹۴-۲۹۵-۲۹۶-۲۹۷-۲۹۸-۲۹۹-۳۰۰-۳۰۱-۳۰۲-۳۰۳-۳۰۴-۳۰۵-۳۰۶-۳۰۷-۳۰۸-۳۰۹-۳۱۰-۳۱۱-۳۱۲-۳۱۳-۳۱۴-۳۱۵-۳۱۶-۳۱۷-۳۱۸-۳۱۹-۳۲۰-۳۲۱-۳۲۲-۳۲۳-۳۲۴-۳۲۵-۳۲۶-۳۲۷-۳۲۸-۳۲۹-۳۳۰-۳۳۱-۳۳۲-۳۳۳-۳۳۴-۳۳۵-۳۳۶-۳۳۷-۳۳۸-۳۳۹-۳۴۰-۳۴۱-۳۴۲-۳۴۳-۳۴۴-۳۴۵-۳۴۶-۳۴۷-۳۴۸-۳۴۹-۳۵۰-۳۵۱-۳۵۲-۳۵۳-۳۵۴-۳۵۵-۳۵۶-۳۵۷-۳۵۸-۳۵۹-۳۶۰-۳۶۱-۳۶۲-۳۶۳-۳۶۴-۳۶۵-۳۶۶-۳۶۷-۳۶۸-۳۶۹-۳۷۰-۳۷۱-۳۷۲-۳۷۳-۳۷۴-۳۷۵-۳۷۶-۳۷۷-۳۷۸-۳۷۹-۳۸۰-۳۸۱-۳۸۲-۳۸۳-۳۸۴-۳۸۵-۳۸۶-۳۸۷-۳۸۸-۳۸۹-۳۹۰-۳۹۱-۳۹۲-۳۹۳-۳۹۴-۳۹۵-۳۹۶-۳۹۷-۳۹۸-۳۹۹-۴۰۰-۴۰۱-۴۰۲-۴۰۳-۴۰۴-۴۰۵-۴۰۶-۴۰۷-۴۰۸-۴۰۹-۴۱۰-۴۱۱-۴۱۲-۴۱۳-۴۱۴-۴۱۵-۴۱۶-۴۱۷-۴۱۸-۴۱۹-۴۲۰-۴۲۱-۴۲۲-۴۲۳-۴۲۴-۴۲۵-۴۲۶-۴۲۷-۴۲۸-۴۲۹-۴۳۰-۴۳۱-۴۳۲-۴۳۳-۴۳۴-۴۳۵-۴۳۶-۴۳۷-۴۳۸-۴۳۹-۴۴۰-۴۴۱-۴۴۲-۴۴۳-۴۴۴-۴۴۵-۴۴۶-۴۴۷-۴۴۸-۴۴۹-۴۵۰-۴۵۱-۴۵۲-۴۵۳-۴۵۴-۴۵۵-۴۵۶-۴۵۷-۴۵۸-۴۵۹-۴۶۰-۴۶۱-۴۶۲-۴۶۳-۴۶۴-۴۶۵-۴۶۶-۴۶۷-۴۶۸-۴۶۹-۴۷۰-۴۷۱-۴۷۲-۴۷۳-۴۷۴-۴۷۵-۴۷۶-۴۷۷-۴۷۸-۴۷۹-۴۸۰-۴۸۱-۴۸۲-۴۸۳-۴۸۴-۴۸۵-۴۸۶-۴۸۷-۴۸۸-۴۸۹-۴۹۰-۴۹۱-۴۹۲-۴۹۳-۴۹۴-۴۹۵-۴۹۶-۴۹۷-۴۹۸-۴۹۹-۵۰۰-۵۰۱-۵۰۲-۵۰۳-۵۰۴-۵۰۵-۵۰۶-۵۰۷-۵۰۸-۵۰۹-۵۱۰-۵۱۱-۵۱۲-۵۱۳-۵۱۴-۵۱۵-۵۱۶-۵۱۷-۵۱۸-۵۱۹-۵۲۰-۵۲۱-۵۲۲-۵۲۳-۵۲۴-۵۲۵-۵۲۶-۵۲۷-۵۲۸-۵۲۹-۵۳۰-۵۳۱-۵۳۲-۵۳۳-۵۳۴-۵۳۵-۵۳۶-۵۳۷-۵۳۸-۵۳۹-۵۴۰-۵۴۱-۵۴۲-۵۴۳-۵۴۴-۵۴۵-۵۴۶-۵۴۷-۵۴۸-۵۴۹-۵۵۰-۵۵۱-۵۵۲-۵۵۳-۵۵۴-۵۵۵-۵۵۶-۵۵۷-۵۵۸-۵۵۹-۵۶۰-۵۶۱-۵۶۲-۵۶۳-۵۶۴-۵۶۵-۵۶۶-۵۶۷-۵۶۸-۵۶۹-۵۷۰-۵۷۱-۵۷۲-۵۷۳-۵۷۴-۵۷۵-۵۷۶-۵۷۷-۵۷۸-۵۷۹-۵۸۰-۵۸۱-۵۸۲-۵۸۳-۵۸۴-۵۸۵-۵۸۶-۵۸۷-۵۸۸-۵۸۹-۵۹۰-۵۹۱-۵۹۲-۵۹۳-۵۹۴-۵۹۵-۵۹۶-۵۹۷-۵۹۸-۵۹۹-۶۰۰-۶۰۱-۶۰۲-۶۰۳-۶۰۴-۶۰۵-۶۰۶-۶۰۷-۶۰۸-۶۰۹-۶۱۰-۶۱۱-۶۱۲-۶۱۳-۶۱۴-۶۱۵-۶۱۶-۶۱۷-۶۱۸-۶۱۹-۶۲۰-۶۲۱-۶۲۲-۶۲۳-۶۲۴-۶۲۵-۶۲۶-۶۲۷-۶۲۸-۶۲۹-۶۳۰-۶۳۱-۶۳۲-۶۳۳-۶۳۴-۶۳۵-۶۳۶-۶۳۷-۶۳۸-۶۳۹-۶۴۰-۶۴۱-۶۴۲-۶۴۳-۶۴۴-۶۴۵-۶۴۶-۶۴۷-۶۴۸-۶۴۹-۶۵۰-۶۵۱-۶۵۲-۶۵۳-۶۵۴-۶۵۵-۶۵۶-۶۵۷-۶۵۸-۶۵۹-۶۶۰-۶۶۱-۶۶۲-۶۶۳-۶۶۴-۶۶۵-۶۶۶-۶۶۷-۶۶۸-۶۶۹-۶۷۰-۶۷۱-۶۷۲-۶۷۳-۶۷۴-۶۷۵-۶۷۶-۶۷۷-۶۷۸-۶۷۹-۶۸۰-۶۸۱-۶۸۲-۶۸۳-۶۸۴-۶۸۵-۶۸۶-۶۸۷-۶۸۸-۶۸۹-۶۹۰-۶۹۱-۶۹۲-۶۹۳-۶۹۴-۶۹۵-۶۹۶-۶۹۷-۶۹۸-۶۹۹-۷۰۰-۷۰۱-۷۰۲-۷۰۳-۷۰۴-۷۰۵-۷۰۶-۷۰۷-۷۰۸-۷۰۹-۷۱۰-۷۱۱-۷۱۲-۷۱۳-۷۱۴-۷۱۵-۷۱۶-۷۱۷-۷۱۸-۷۱۹-۷۲۰-۷۲۱-۷۲۲-۷۲۳-۷۲۴-۷۲۵-۷۲۶-۷۲۷-۷۲۸-۷۲۹-۷۳۰-۷۳۱-۷۳۲-۷۳۳-۷۳۴-۷۳۵-۷۳۶-۷۳۷-۷۳۸-۷۳۹-۷۴۰-۷۴۱-۷۴۲-۷۴۳-۷۴۴-۷۴۵-۷۴۶-۷۴۷-۷۴۸-۷۴۹-۷۵۰-۷۵۱-۷۵۲-۷۵۳-۷۵۴-۷۵۵-۷۵۶-۷۵۷-۷۵۸-۷۵۹-۷۶۰-۷۶۱-۷۶۲-۷۶۳-۷۶۴-۷۶۵-۷۶۶-۷۶۷-۷۶۸-۷۶۹-۷۷۰-۷۷۱-۷۷۲-۷۷۳-۷۷۴-۷۷۵-۷۷۶-۷۷۷-۷۷۸-۷۷۹-۷۸۰-۷۸۱-۷۸۲-۷۸۳-۷۸۴-۷۸۵-۷۸۶-۷۸۷-۷۸۸-۷۸۹-۷۹۰-۷۹۱-۷۹۲-۷۹۳-۷۹۴-۷۹۵-۷۹۶-۷۹۷-۷۹۸-۷۹۹-۸۰۰-۸۰۱-۸۰۲-۸۰۳-۸۰۴-۸۰۵-۸۰۶-۸۰۷-۸۰۸-۸۰۹-۸۱۰-۸۱۱-۸۱۲-۸۱۳-۸۱۴-۸۱۵-۸۱۶-۸۱۷-۸۱۸-۸۱۹-۸۲۰-۸۲۱-۸۲۲-۸۲۳-۸۲۴-۸۲۵-۸۲۶-۸۲۷-۸۲۸-۸۲۹-۸۳۰-۸۳۱-۸۳۲-۸۳۳-۸۳۴-۸۳۵-۸۳۶-۸۳۷-۸۳۸-۸۳۹-۸۴۰-۸۴۱-۸۴۲-۸۴۳-۸۴۴-۸۴۵-۸۴۶-۸۴۷-۸۴۸-۸۴۹-۸۵۰-۸۵۱-۸۵۲-۸۵۳-۸۵۴-۸۵۵-۸۵۶-۸۵۷-۸۵۸-۸۵۹-۸۶۰-۸۶۱-۸۶۲-۸۶۳-۸۶۴-۸۶۵-۸۶۶-۸۶۷-۸۶۸-۸۶۹-۸۷۰-۸۷۱-۸۷۲-۸۷۳-۸۷۴-۸۷۵-۸۷۶-۸۷۷-۸۷۸-۸۷۹-۸۸۰-۸۸۱-۸۸۲-۸۸۳-۸۸۴-۸۸۵-۸۸۶-۸۸۷-۸۸۸-۸۸۹-۸۹۰-۸۹۱-۸۹۲-۸۹۳-۸۹۴-۸۹۵-۸۹۶-۸۹۷-۸۹۸-۸۹۹-۹۰۰-۹۰۱-۹۰۲-۹۰۳-۹۰۴-۹۰۵-۹۰۶-۹۰۷-۹۰۸-۹۰۹-۹۱۰-۹۱۱-۹۱۲-۹۱۳-۹۱۴-۹۱۵-۹۱۶-۹۱۷-۹۱۸-۹۱۹-۹۲۰-۹۲۱-۹۲۲-۹۲۳-۹۲۴-۹۲۵-۹۲۶-۹۲۷-۹۲۸-۹۲۹-۹۳۰-۹۳۱-۹۳۲-۹۳۳-۹۳۴-۹۳۵-۹۳۶-۹۳۷-۹۳۸-۹۳۹-۹۴۰-۹۴۱-۹۴۲-۹۴۳-۹۴۴-۹۴۵-۹۴۶-۹۴۷-۹۴۸-۹۴۹-۹۵۰-۹۵۱-۹۵۲-۹۵۳-۹۵۴-۹۵۵-۹۵۶-۹۵۷-۹۵۸-۹۵۹-۹۶۰-۹۶۱-۹۶۲-۹۶۳-۹۶۴-۹۶۵-۹۶۶-۹۶۷-۹۶۸-۹۶۹-۹۷۰-۹۷۱-۹۷۲-۹۷۳-۹۷۴-۹۷۵-۹۷۶-۹۷۷-۹۷۸-۹۷۹-۹۸۰-۹۸۱-۹۸۲-۹۸۳-۹۸۴-۹۸۵-۹۸۶-۹۸۷-۹۸۸-۹۸۹-۹۹۰-۹۹۱-۹۹۲-۹۹۳-۹۹۴-۹۹۵-۹۹۶-۹۹۷-۹۹۸-۹۹۹-۱۰۰۰-۱۰۰۱-۱۰۰۲-۱۰۰۳-۱۰۰۴-۱۰۰۵-۱۰۰۶-۱۰۰۷-۱۰۰۸-۱۰۰۹-۱۰۱۰-۱۰۱۱-۱۰۱۲-۱۰۱۳-۱۰۱۴-۱۰۱۵-۱۰۱۶-۱۰۱۷-۱۰۱۸-۱۰۱۹-۱۰۲۰-۱۰۲۱-۱۰۲۲-۱۰۲۳-۱۰۲۴-۱۰۲۵-۱۰۲۶-۱۰۲۷-۱۰۲۸-۱۰۲۹-۱۰۳۰-۱۰۳۱-۱۰۳۲-۱۰۳۳-۱۰۳۴-۱۰۳۵-۱۰۳۶-۱۰۳۷-۱۰۳۸-۱۰۳۹-۱۰۴۰-۱۰۴۱-۱۰۴۲-۱۰۴۳-۱۰۴۴-۱۰۴۵-۱۰۴۶-۱۰۴۷-۱۰۴۸-۱۰۴۹-۱۰۵۰-۱۰۵۱-۱۰۵۲-۱۰۵۳-۱۰۵۴-۱۰۵۵-۱۰۵۶-۱۰۵۷-۱۰۵۸-۱۰۵۹-۱۰۶۰-۱۰۶۱-۱۰۶۲-۱۰۶۳-۱۰۶۴-۱۰۶۵-۱۰۶۶-۱۰۶۷-۱۰۶۸-۱۰۶۹-۱۰۷۰-۱۰۷۱-۱۰۷۲-۱۰۷۳-۱۰۷۴-۱۰۷۵-۱۰۷۶-۱۰۷۷-۱۰۷۸-۱۰۷۹-۱۰۸۰-۱۰۸۱-۱۰۸۲-۱۰۸۳-۱۰۸۴-۱۰۸۵-۱۰۸۶-۱۰۸۷-۱۰۸۸-۱۰۸۹-۱۰۹۰-۱۰۹۱-۱۰۹۲-۱۰۹۳-۱۰۹۴-۱۰۹۵-۱۰۹۶-۱۰۹۷-۱۰۹۸-۱۰۹۹-۱۱۰۰-۱۱۰۱-۱۱۰۲-۱۱۰۳-۱۱۰۴-۱۱۰۵-۱۱۰۶-۱۱۰۷-۱۱۰۸-۱۱۰۹-۱۱۱۰-۱۱۱۱-۱۱۱۲-۱۱۱۳-۱۱۱۴-۱۱۱۵-۱۱۱۶-۱۱۱۷-۱۱۱۸-۱۱۱۹-۱۱۲۰-۱۱۲۱-۱۱۲۲-۱۱۲۳-۱۱۲۴-۱۱۲۵-۱۱۲۶-۱۱۲۷-۱۱۲۸-۱۱۲۹-۱۱۳۰-۱۱۳۱-۱۱۳۲-۱۱۳۳-۱۱۳۴-۱۱۳۵-۱۱۳۶-۱۱۳۷-۱۱۳۸-۱۱۳۹-۱۱۴۰-۱۱۴۱-۱۱۴۲-۱۱۴۳-۱۱۴۴-۱۱۴۵-۱۱۴۶-۱۱۴۷-۱۱۴۸-۱۱۴۹-۱۱۵۰-۱۱۵۱-۱۱۵۲-۱۱۵۳-۱۱۵۴-۱۱۵۵-۱۱۵۶-۱۱۵۷-۱۱۵۸-۱۱۵۹-۱۱۶۰-۱۱۶۱-۱۱۶۲-۱۱۶۳-۱۱۶۴-۱۱۶۵-۱۱۶۶-۱۱۶۷-۱۱۶۸-۱۱۶۹-۱۱۷۰-۱۱۷۱-۱۱۷۲-۱۱۷۳-۱۱۷۴-۱۱۷۵-۱۱۷۶-۱۱۷۷-۱۱۷۸-۱۱۷۹-۱۱۸۰-۱۱۸۱-۱۱۸۲-۱۱۸۳-۱۱۸۴-۱۱۸۵-۱۱۸۶-۱۱۸۷-۱۱۸۸-۱۱۸۹-۱۱۹۰-۱۱۹۱-۱۱۹۲-۱۱۹۳-۱۱۹۴-۱۱۹۵-۱۱۹۶-۱۱۹۷-۱۱۹۸-۱۱۹۹-۱۲۰۰-۱۲۰۱-۱۲۰۲-۱۲۰۳-۱۲۰۴-۱۲۰۵-۱۲۰۶-۱۲۰۷-۱۲۰۸-۱۲۰۹-۱۲۱۰-۱۲۱۱-۱۲۱۲-۱۲۱۳-۱۲۱۴-۱۲۱۵-۱۲۱۶-۱۲۱۷-۱۲۱۸-۱۲۱۹-۱۲۲۰-۱۲۲۱-۱۲۲۲-۱۲۲۳-۱۲۲۴-۱۲۲۵-۱۲۲۶-۱۲۲۷-۱۲۲۸-۱۲۲۹-۱۲۳۰-۱۲۳۱-۱۲۳۲-۱۲۳۳-۱۲۳۴-۱۲۳۵-۱۲۳۶-۱۲۳۷-۱۲۳۸-۱۲۳۹-۱۲۴۰-۱۲۴۱-۱۲۴۲-۱۲۴۳-۱۲۴۴-۱۲۴۵-۱۲۴۶-۱۲۴۷-۱۲۴۸-۱۲۴۹-۱۲۵۰-۱۲۵۱-۱۲۵۲-۱۲۵۳-۱۲۵۴-۱۲۵۵-۱۲۵۶-۱۲۵۷-۱۲۵۸-۱۲۵۹-۱۲۶۰-۱۲۶۱-۱۲۶۲-۱۲۶۳-۱۲۶۴-۱۲۶۵-۱۲۶۶-۱۲۶۷-۱۲۶۸-۱۲۶۹-۱۲۷۰-۱۲۷۱-۱۲۷۲-۱۲۷۳-۱۲۷۴-۱۲۷۵-۱۲۷۶-۱۲۷۷-۱۲۷۸-۱۲۷۹-۱۲۸۰-۱۲۸۱-۱۲۸۲-۱۲۸۳-۱۲۸۴-۱۲۸۵-۱۲۸۶-۱۲۸۷-۱۲۸۸-۱۲۸۹-۱۲۹۰-۱۲۹۱-۱۲۹۲-۱۲۹۳-۱۲۹۴-۱۲۹۵-۱۲۹۶-۱۲۹۷-۱۲۹۸-۱۲۹۹-۱۳۰۰-۱۳۰۱-۱۳۰۲-۱۳۰۳-۱۳۰۴-۱۳۰۵-۱۳۰۶-۱۳۰۷-۱۳۰۸-۱۳۰۹-۱۳۱۰-۱۳۱۱-۱۳۱۲-۱۳۱۳-۱۳۱۴-۱۳۱۵-۱۳۱۶-۱۳۱۷-۱۳۱۸-۱۳۱۹-۱۳۲۰-۱۳۲۱-۱۳۲۲-۱۳۲۳-۱۳۲۴-۱۳۲۵-۱۳۲۶-۱۳۲۷-۱۳۲۸-۱۳۲۹-۱۳۳۰-۱۳۳۱-۱۳۳۲-۱۳۳۳-۱۳۳۴-۱۳۳۵-۱۳۳۶-۱۳۳۷-۱۳۳۸-۱۳۳۹-۱۳۴۰-۱۳۴۱-۱۳۴۲-۱۳۴۳-۱۳۴۴-۱۳۴۵-۱۳۴۶-۱۳۴۷-۱۳۴۸-۱۳۴۹-۱۳۵۰-۱۳۵۱-۱۳۵۲-۱۳۵۳-۱۳۵۴-۱۳۵۵-۱۳۵۶-۱۳۵۷-۱۳۵۸-۱۳۵۹-۱۳۶۰-۱۳۶۱-۱۳۶۲-۱۳۶۳-۱۳۶۴-۱۳۶۵-۱۳۶۶-۱۳۶۷-۱۳۶۸-۱۳۶۹-۱۳۷۰-۱۳۷۱-۱۳۷۲-۱۳۷۳-۱۳۷۴-۱۳۷۵-۱۳۷۶-۱۳۷۷-۱۳۷۸-۱۳۷۹-۱۳۸۰-۱۳۸۱-۱۳۸۲-۱۳۸۳-۱۳۸۴-۱۳۸۵-۱۳۸۶-۱۳۸۷-۱۳۸۸-۱۳۸۹-۱۳۹۰-۱۳۹۱-۱۳۹۲-۱۳۹۳-۱۳۹۴-۱۳۹۵-۱۳۹۶-۱۳۹۷-۱۳۹۸-۱۳۹۹-۱۴۰۰-۱۴۰۱-۱۴۰۲-۱۴۰۳-۱۴۰۴-۱۴۰۵-۱۴۰۶-۱۴۰۷-۱۴۰۸-۱۴۰۹-۱۴۱۰-۱۴۱۱-۱۴۱۲-۱۴۱۳-۱۴۱۴-۱۴۱۵-۱۴۱۶-۱۴۱۷-۱۴۱۸-۱۴۱۹-۱۴۲۰-۱۴۲۱-۱۴۲۲-۱۴۲۳-۱۴۲۴-۱۴۲۵-۱۴۲۶-۱۴۲۷-۱۴۲۸-۱۴۲۹-۱۴۳۰-۱۴۳۱-۱۴۳۲-۱۴۳۳-۱۴۳۴-۱۴۳۵-۱۴۳۶-۱۴۳۷-۱۴۳۸-۱۴۳۹-۱۴۴۰-۱۴۴۱-۱۴۴۲-۱۴۴۳-۱۴۴۴-۱۴۴۵-۱۴۴۶-۱۴۴۷-۱۴۴۸-۱۴۴۹-۱۴۵۰-۱۴۵۱-۱۴۵۲-۱۴۵۳-۱۴۵۴-۱۴۵۵-۱۴۵۶-۱۴۵۷-۱۴۵۸-۱۴۵۹-۱۴۶۰-۱۴۶۱-۱۴۶۲-۱۴۶۳-۱۴۶۴-۱۴۶۵-۱۴۶۶-۱۴۶۷-۱۴۶۸-۱۴۶۹-۱۴۷۰-۱۴۷۱-۱۴۷۲-۱۴۷۳-۱۴۷۴-۱۴۷۵-۱۴۷۶-۱۴۷۷-۱۴۷۸-۱۴۷۹-۱۴۸۰-۱۴۸۱-۱۴۸۲-۱۴۸۳-۱۴۸۴-۱۴۸۵-۱۴۸۶-۱۴۸۷-۱۴۸۸-۱۴۸۹-۱۴۹۰-۱۴۹۱-۱۴۹۲-۱۴۹۳-۱۴۹۴-۱۴۹۵-۱۴۹۶-۱۴۹۷-۱۴۹۸-۱۴۹۹-۱۵۰۰-۱۵۰۱-۱۵۰۲-۱۵۰۳-۱۵۰۴-۱۵۰۵-۱۵۰۶-۱۵۰۷-۱۵۰۸-۱۵۰۹-۱۵۱۰-۱۵۱۱-۱۵۱۲-۱۵۱۳-۱۵۱۴-۱۵۱۵-۱۵۱۶-۱۵۱۷-۱۵۱۸-۱۵۱۹-۱۵۲۰-۱۵۲۱-۱۵۲۲-۱۵۲۳-۱۵۲۴-۱۵۲۵-۱۵۲۶-۱۵۲۷-۱۵۲۸-۱۵۲۹-۱۵۳۰-۱۵۳۱-۱۵۳۲-۱۵۳۳-۱۵۳۴-۱۵۳۵-۱۵۳۶-۱۵۳۷-۱۵۳۸-۱۵۳۹-۱۵۴۰-۱۵۴۱-۱۵۴۲-۱۵۴۳-۱۵۴۴-۱۵۴۵-۱۵۴۶-۱۵۴۷-۱۵۴۸-۱۵۴۹-۱۵۵۰-۱۵۵۱-۱۵۵۲-۱۵۵۳-۱۵۵۴-۱۵۵۵-۱۵۵۶-۱۵۵۷-۱۵۵۸-۱۵۵۹-۱۵۶۰-۱۵۶۱-۱۵۶۲-۱۵۶۳-۱۵۶۴-۱۵۶۵-۱۵۶۶-۱۵۶۷-۱۵۶۸-۱۵۶۹-۱۵۷۰-۱۵۷۱-۱۵۷۲-۱۵۷۳-۱۵۷۴-۱۵۷۵-۱۵۷۶-۱۵۷۷-۱۵۷۸-۱۵۷۹-۱۵۸۰-۱۵۸۱-۱۵۸۲-۱۵۸۳-۱۵۸۴-۱۵۸۵-۱۵۸۶-۱۵۸۷-۱۵۸۸-۱۵۸۹-۱۵۹۰-۱۵۹۱-۱۵۹۲-۱۵۹۳-۱۵۹۴-۱۵۹۵-۱۵۹۶-۱۵۹۷-۱۵۹۸-۱۵۹۹-۱۶۰۰-۱۶۰۱-۱۶۰۲-۱۶۰۳-۱۶۰۴-۱۶۰۵-۱۶۰۶-۱۶۰۷-۱۶۰۸-۱۶۰۹-۱۶۱۰-۱۶۱۱-۱۶۱۲-۱۶۱۳-۱۶۱۴-۱۶۱۵-۱۶۱۶-۱۶۱۷-۱۶۱۸-۱۶۱۹-۱۶۲۰-۱۶۲۱-۱۶۲۲-۱۶۲۳-۱۶۲۴-۱۶۲۵-۱۶۲۶-۱۶۲۷-۱۶۲۸-۱۶۲۹-۱۶۳۰-۱۶۳۱-۱۶۳۲-۱۶۳۳-۱۶۳۴-۱۶۳۵-۱۶۳۶-۱۶۳۷-۱۶۳۸-۱۶۳۹-۱۶۴۰-۱۶۴۱-۱۶۴۲-۱۶۴۳-۱۶۴۴-۱۶۴۵-۱۶۴۶-۱۶۴۷-۱۶۴۸-۱۶۴۹-۱۶۵۰-۱۶۵۱-۱۶۵۲-۱۶۵۳-۱۶۵۴-۱۶۵۵-۱۶۵۶-۱۶۵۷-۱۶۵۸-۱۶۵۹-۱۶۶۰-۱۶۶۱-۱۶۶۲-۱۶۶۳-۱۶۶۴-۱۶۶۵-۱۶۶۶-۱۶۶۷-۱۶۶۸-۱۶۶۹-۱۶۷۰-۱۶۷۱-۱۶۷۲-۱۶۷۳-۱۶۷۴-۱۶۷۵-۱۶۷۶-۱۶۷۷-۱۶۷۸-۱۶۷۹-۱۶۸۰-۱۶۸۱-۱۶۸۲-۱۶۸۳-۱۶۸۴-۱۶۸۵-۱۶۸۶-۱۶۸۷-۱۶۸۸-۱۶۸۹-۱۶۹۰-۱۶۹۱-۱۶۹۲-۱۶۹۳-۱۶۹۴-۱۶۹۵-۱۶۹۶-۱۶۹۷-۱۶۹۸-۱۶۹۹-۱۷۰۰-۱۷۰۱-۱۷۰۲-۱۷۰۳-۱۷۰۴-

جوابا مشیر قیصر سی

ممبر ۴

مکہ مکرمہ میں اہلحدیث پر موقوفہ کا

جواب

لائق توجہ برٹش گورنمنٹ

شیخ دانش کل مولانا سید محمد فذیر حسین صاحب محدث دہلوی متع اللہ اللہین بطول حیوۃ تھم کی محل سرگذشت مکہ تو ہم صمیمہ ممبر ۹ جلد ۶ میں بعنوان **قرن ۴** تحریر کر چکے ہیں جس ناظرین کو بخوبی ثابت ہو گیا ہو گا کہ جوار احیف (خونف ک خبرین) ہمارے خیر خواہ ملک و مذہب نے اخبارات و اشتہارات کے ذریعہ سے شہرہ آفاق کی ہیں انکا اکثر حصہ محض خلاف واقع ہے۔ از انجملہ سچ ہے تو اسقدر ہے کہ مولانا ممدوح پاشائی محل میں بلائے گئے اور تین دن تک وہاں رہی اور ان سے ان تہمتوں کو جو لوگوں نے ان پر لگائی تھیں جو ان لئے گئے آخر وہ ان سے بری قرار دئے گئے اور پاشائی چٹھی یا سارٹیفکیٹ کے ذریعہ ہی مکہ سے مدینہ کو روانہ ہوئے اور وہاں سے بے مزاحمت احدی واپس ہو کر اپنے وطن میں آ پہنچے۔ استقامت میں ہم اس اجمال کی تفصیل کرتے ہیں اور جن امور سے بحث کرنا اس مضمر میں وعدہ دے چکے ہیں ان سے بحث کرنا چاہتے ہیں مگر قبل از بحث چند امور کی تمہید مناسب سمجھتے ہیں۔

(۱) جو کچھ ہم آئندہ کہیں اگر وہ کسی کو اپنی خیال و تحقیق کے مخالف معلوم ہو تو ہرگز بیان میں معذور سمجھیں اور حسن ظنی و اولو العزمی کو کام میں لا کر یہ بیان لین کہ ہم اپنی فہم و اعتقاد میں (کسی کو وہ غلط ہی کیوں نہ معلوم ہو) معذور ہیں اور اس کے بیان و اظہار میں اپنی ویانت و ایمان و عقل و مصلحت کی طرف سے مجبور۔ **وَلَلنَّاسُ فِیْهَا یَعْتَشِقُونَ مَذَہِبَ**

+ یعنی شیخ العرب والعم - (دیکھو صفحہ ۱۸) فیلیٹہ قرآنہ نمبر ۹ جلد ۶) -

اطلا رہ بقدرہ جرات مضامین تیر قیصر غیر ہم کے بعد رسالہ انبر الکا لیا گیا ہے غریب کو بابت غمزدگی و ہم جہکندہ مکیا گیا

اور جو لوگ ہمارے بیان کو خود عرضی یا خوشامد یا بناوٹ لگان کرین وہ ذرا غور و تامل سے کام لیکر یہ سوچیں کہ جو باتیں ہم کہتے ہیں وہ کیسی ہیں۔ واقعی یا محض بناوٹی۔ اگر وہ کسی بناوٹی معلوم ہوں تو وہ اُن کے دلائل کو جو ہم بیان کرینگے غور سے پڑھیں اور اس پر اضافہ و داد دین اپنے اوصاف کمال عقل و انصاف کا لحاظ رکھیں۔ ہماری طرف کچھ خیال نہ کریں۔ اُنْظُرُوا اِلَیْ مَا قِیْلَ لَا اِلَیْ مَنْ قَالَ نَاظِرِ الْمُحَقِّقِیْنَ یَعْرِفُوْنَ الرَّجُلَ بِالْحَقِّ لَا الْحَقَّ بِالرِّجَالِ۔

(۲) مسد جھاو (جو اسلام میں مسلم ہے) کے معنی اہل حدیث عمومًا اور مولانا سید محمد کندی محسین صاحب محدث خصوصًا ایسے سمجھ ہوئے ہیں جن سے اکثر متذہبن عوام اور بعض خواص حنفیہ کو اتفاق نہیں ہے۔ اس معنی کی تشریح کچھ تو اشاعت السنہ کے مقامات مفصلہ حاشیہ میں ہو چکی ہے اور کچھ نواب صاحب بہوپال کے متعدد تالیفات (حطہ - استخاف - ہدایہ السائل - مولایا العواید - روضہ خصب تاریخ جدید بہوپال - ترجمان دہلیہ وغیرہ) میں پائی جاتی ہے۔ اور پوری تشریح ہمارے رسالہ اقتصاد فی مسائل الجہد میں ہے (جبکہ اشاعت اب بہت جلد ہونیوالی) اس تشریح کا مجلہ حاصل ہے ہر کہ مسلمان رعایا کو اپنے گورنمنٹ سے (خواہ وہ کس فیہب یہودی عیسائی وغیرہ پر ہو اور اس کے امن و عہد میں وہ آزادی کے ساتھ شعار مذہبی ادا کرتی ہو) لڑنا یا اس سے لڑنے والوں کی جان و مال سے اعانت کرنا جائز نہیں ہے و نہاء علیہ اہل اسلام ہندوستان کے لئے گورنمنٹ انگریزی کی مخالفت و بغاوت حرام ہے۔

۴۔ وہ مقامات یہ ہیں جلد دوم کا ضمیمہ نمبر ۲ ص ۲۲۹۔ نمبر ۹ ص ۲۳۰ وغیرہ۔ اور جلد سوم کا نمبر ۲ ص ۲۳۰۔ نمبر ۱۱ ص ۲۳۱۔ نمبر ۱۲ ص ۲۳۲۔ نمبر ۱۳ ص ۲۳۳۔ اور جلد چہارم کا نمبر ۲ ص ۲۳۴۔ نمبر ۱۱ ص ۲۳۵۔ نمبر ۱۲ ص ۲۳۶۔ نمبر ۱۳ ص ۲۳۷۔ اور جلد پنجم کا نمبر ۱ ص ۲۳۸۔ نمبر ۱۱ ص ۲۳۹۔ نمبر ۱۲ ص ۲۴۰۔ نمبر ۱۳ ص ۲۴۱۔ اور جلد ششم کا نمبر ۱ ص ۲۴۲۔ نمبر ۱۱ ص ۲۴۳۔ نمبر ۱۲ ص ۲۴۴۔ نمبر ۱۳ ص ۲۴۵۔ وغیرہ۔

اور یہ وہ جہاد نہیں ہے جس کا دین اسلام میں حکم آچکا ہے۔

جن لوگوں کو اس مسئلہ میں ائمہ دین سے خلاف ہی انہی نسبت ہم یہ تجویز کہ ان کے مذہب کے انکو اس کے خلاف کی ہدایت کی ہے "نہیں کر سکتے اور کسی اسلامی مذہب یا اس کے تمام لوگوں کو ناحق متہم کرنا نہیں چاہتے اور بعض اشخاص کا گناہ ہم سب کے ذمہ نہیں لگاتے انہی نسبت ہم صرف یہ کہہ سکتے ہیں (چنانچہ پہلے بھی ممبر اجلدہ میں کہہ چکے ہیں) کہ وہ اس خلاف میں اپنے اصل مذہب کے پیرو نہیں ہیں اپنے ذاتی غلط خیال یا جہالت یا نفست کے دہوکہ میں آئے ہوئے ہیں۔ اصل مذہب اسلام اور اسکے فروعی مذاہب اس ہدایت خلاف سے بری ہیں۔

(۳) مولانا سید محمد زبیر حسین صاحب میٹ دہلوی نے اصل معنی جہاد کے لحاظ سے بغاوت ۱۵۷۵ء کو شرعی جہاد نہیں سمجھا۔ بلکہ اسکو بے ایمانی و عہد شکنی و فساد و غارت خانہ کر کے اس میں شمولیت اور اسکی معاونت کو معصیت قرار دیا۔ اور اس کے برعکس اس غدر میں گورنمنٹ کی خیر خواہی کی اور عین طفیانی طوفان بے تمیزی میں ایک زخمی لیڈی (زوجہ سٹریسین) کی جان بچائی اور اس کے زخم کے معالج کے بعد وہ سرکاری کیمپ میں پہنچائی جس پر گورنمنٹ کی طرف سے ہی قدر دانی و توجہ ہوئی اسکی پوری تفصیل سرکاری کاغذات میں موجود اور کسی قدر ممبر اجلدہ اشاعت السنہ میں ہی ہو چکی ہے۔

(۴) مولوی رحمت اللہ کرانوی مقیم مکہ ان ہی لوگوں میں سے ہے جو جہاد کے صحیح معنی سمجھنے میں ائمہ دین کے مخالف ہیں اس نے مسئلہ جہاد کی اس مخالفت اور غلط معنی کے دہوکہ میں اگر بغاوت ۱۵۷۵ء میں شمول اور مولویان و اکابر گرد و حقیقہ (مولوی فضل حق خیر آبادی مولوی سرفراز علی گورکھ پوری۔ حاجی امداد احمد (پیر سیران و مولویان دیوبند) گنگوہ

۱۰ ان مولویوں کا ذکر مولوی رحمت اللہ کے ساتھ ایک غرض سے ہوا ہے جس کا اظہار امر شتم میں ہوگا

ان کیسے قصود کی یاد دہانی بے غرض چلیز نہیں ہے۔

۱۱ دیوبند اخبار شیعہ مقیم سید علیہ من آثار مولوی محمد یعقوب مدظلہ العالی

اور گلابی چودر (جو زرد و روہو کر ۲۰ صفحہ میں مطبع فیض علم دہلی میں دوبارہ چھپا کر
اور اسپر لودمانہ - پانی پت - دیوبند - گنگوہ - رامپور وغیرہ کے علماء کی مہربن نیاؤ
کی گئی ہیں) والے ہی ان (لودمانہ والوں) سے کچھ کم نہیں ہیں انہوں نے ہی اس
زرد و رسالہ کے صفحہ ۹ میں صاف لکھ دیا کہ جس قدر شمشیر دست و زبان کے ذریعہ سے انکا
مقابلہ کیا جاوے تہوڑا ہے -

اب اس سے بڑھ کر دشمن دلیل اپنے اہل بیت کے جانی دشمن ہونے اور ان کے خون کھینچنے
ہونے پر کوئی کیا چاہیگا۔ انہی ان تحریرات سے (جنہیں لفظ قتل و شمشیر موجود ہے) بھی مصنفین
حکام و عامہ ناظرین کو ان کے دشمن اہل بیت جو نیک یقین نہ آیا تو معلوم نہیں اور کس دلیل
سے اور کب یہ یقین آئیگا۔ کیا تب ہی جبکہ غرض شمشیر کی طرح اہل بیت پر غدا مچایا جاوے گیگا
یا اہل بیت کا گلا گٹا جاوے گیگا۔

(۱) سلطنت روم ہمارا فخر ہے اور سلطان روم
ہماری عزت کیونکہ وہ سلطنت اسلامی سلطنت ہی اور سلطان ایک اسلامی بادشاہ
لیکن اس عام و حسن انتظام کی نظر سے (مذہب سے قطع نظر) برٹش گورنمنٹ بھی ہم
مسلمانوں کے لئے کچھ کم فخر کا موجب نہیں ہے اور خاص کر گروہ اہل بیت کے لئے تو یہ سلطنت
بے خط امن و آزادی اسوقت کی تمام اسلامی سلطنتوں (روم ایران خراسان) سے بڑھ کر فخر کا
حاصل ہے۔ مذہب عیسائی کو کوئی مسلمان حق پر نہیں سمجھتا اور جو حق پر سمجھو وہ مسلمان نہیں
ہے اس مزید فخر کا موجب و مقتضی برٹش گورنمنٹ کا اہل اسلام کو مذہبی آزادی دینا اور اپنے
مذہبی امور میں دست اندازی نہ کرنا ہے۔

رہا یہ کہ روم بھی گو اس آزادی کی رعایت سے متوا نہیں ہے کیونکہ مختلف مذاہب
(عیسائی یہود وغیرہ) کے لوگ اس سلطنت میں با امن اوقات بسر کرتے ہیں و لیکن اس
سلطنت خصوصاً اسکے ماتحت ملک حجاز علی الخصوص حرمین شریفین میں خاص کر

مسلمانوں کی مختلف قوموں کے حق میں اس سدا آزادی پر سلطان روم سے پورا پورا عمل نہیں ہو سکتا اس تکمیل تکمیل سے سلطان کو علماء و شیوخ اسلام مانع و مزاحم ہوتے ہیں جنکو حکم و فتوے کو حکم الہی سمجھا جاتا ہے وہ جبکا عمل یا اعتقاد اپنے فہم و خیال کے مخالف پاتے ہیں (فردعات فرعیہ سے کیون نہ ہو) اس پر حبس و فتویٰ کفر یا ضلالت کا لگا لیتے ہیں اور اسکو اسکی اعتقاد کے موافق عمل کرنے نہیں دیتے۔ یہ لوگ سلطنت روم کے حصہ دار و شریک نہ ہوتے تو سلطان روم بھی ماشاء اللہ اس آزادی کی رعایت میں برٹش گورنٹس کو کم نہ ہوتے۔

اس امر میں آزادی عام و حسن انتظام برٹش گورنٹس کی نظر سے الہدیت ہند اس سلطنت کو از بس غنیمت سمجھتے ہیں اور اس سلطنت کی رعایا جو نیکو اسلامی سلطنتوں کی رعایا بنو چکی ہیں بہتر جانتے ہیں اور چہاں کہیں وہ رہیں یا جائیں (عرب میں خواہ روم میں خواہ اور کہیں) کسی اور ریاست کا محکوم و رعایا ہونا نہیں چاہتے۔ گو اسلامی ریاستوں کے رئیسوں کو وہ اپنا فخر ہیں اور جابز طور پر اپنی معاونت کو عمومی بھاری خیال کریں جیسا کہ روم و روس کے جنگ میں الہدیت ہند نے بشمول عام مسلمانان ہند بیوگان و یتیموں کے لئے چندہ دیا جس میں بشمول مسلمانان لاہور کسیدھر (سچاس روپیہ) خاکسار نے بھی مشکیش کیا تھا۔

(۸) مولانا سید محمد نذیر حسین صاحب محدث ملک ہند میں ایک ہی ایسے شخص ہیں جو علم حدیث کثرت تلامذہ کثرت اتباع عام قبولیت میں اپنا ثانی نہیں رکھتے۔

افاضل داماد اس گروہ الہدیت میں اور بھی ہیں جنسے علم کی اشاعت بذریعہ مالیقات اور سنت کی اقامت بذریعہ تحریرات اور دین کی تجدید بازال منکرات و بدعات بہت ہر

ہیں سب کسیر اشارہ ہے کہ اگر کوئی نا جانہ صورت معاونت پیش آویں مثلاً (خدا خواستہ باشد) برٹش

گورنٹس سے سلطان روم کی توافقی ہو جائے اور مقابلہ کی نوبت آوے تو اس صورت میں الہدیت

ہند اپنی اسلامی ریاستوں کو (روم ہو خواہ اور) ہرگز مدد نہ دینگے اور ان کے ساتھ

ہون گے کہ نہ ہی نہ ہاں گورنٹس پر جان و مال شاکر نہ ہو نہ حاضر و مستعد ہو نہ اس شینگونی کو

* یہ حضرات مقدمین ہیں جو علم الہدیت کو مجتہدین کا خاصہ سمجھتے ہیں۔

ہم ان کے ذمہ دار و جوابدہ نہیں ہیں اسکی وجہ ہم اخبار شیعہ قریب ۴۴ جلد مطبوعہ ۳۰ دسمبر ۱۸۸۶ء
میں چھپا چکے ہیں آپ اسکو ملاحظہ فرما سکتے ہیں

(۷) ان افادات کو خاتمہ پر بطور نتیجہ اپنے فرمایا ہے کہ باوجودیکہ مخالفین کی طرف سے اس قسم
کی زبان درازیاں ہوتی ہیں مگر اہلسنت نے جواب میں صرف اس قدر ثابت کیا ہے کہ تنقید شخصی
شُرک و بدعت نہیں ہے۔ یہ نہیں کہہا کہ لاندہب مشرک یا بدعت ہیں کیونکہ خود
خود ہی براہیلا کہنا اور اکتا الزام رکھنا۔ اب انصاف سے ارشاد ہو کہ یہاں ترقی معکوس ہے یا قضیہ
معکوس۔

خاکسار ملتس ہے کہ جناب کے ارشاد سے معلوم ہوتا ہے کہ آپ بے کینہ و صاف سینہ ہیں
اپنے اپنی بہائیوں کے اس قسم کے رسائل جنہیں اہلحدیث کو کافر و مشرک و واجب القتل کہا گیا ہے
ملاحظہ نہیں فرمائے۔ گلابی چو درقہ (جامع الفوائد فی اخراج الودعین عن المساجد) جنہیں اہلحدیث
کو کافر و بدعت کہا گیا ہے اور اس سے پہلے سال انتظام المساجد باخراج اہل الفتن و المفسد
جسہیں اہلحدیث کو مشرک کہنے کے ساتھ انہیں قتل کا بھی فتویٰ دیا ہے اور اس سے پہلے رسائل
ابن تہذیر الحق۔ توفیر الحق۔ تحفۃ العرب و العجم۔ مدار الحق۔ انصار الاسلام اور افاضل کلکتہ
کی بعضالیفات جناب ملاحظہ فرماتے تو جناب کی طبیعت انصاف طینت سے امید ہے کہ یہ بات کبھی
ربان پر نہ لاتے اور علماء اہلحدیث کا اپنے سنی بہائیوں کو مشرک و بدعت نہ کہنا تو آپ مان ہی چکے ہیں
ان عذرانہ التماسون اور دوستانہ گذارشون سے امید ہے کہ آپ کو یقین ہوگا کہ ترقی
ترقی معکوس نہایت صحیح و درست ہے اور اسکا نقیض قضیہ معکوسہ صحیح نہیں ہے آئندہ اسکا اختتام
(اختیار طہر ہے گا) آپ۔ اور جلد ناظرین کے اختیار میں ہے۔

پ کا خیر خواہ بلا اشتباہ

ابو سعید محمد حسین لاہوری

ایڈیٹر رسالہ اشاعت السنہ